

ПРАГМАТИЗМ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТА: ПСИХОЛОГО- ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Л. А. Завірюха, м. Київ

Розкриваючи тлумачення поняття “прагматизм”, автор звертає пильну увагу на сформований стереотип – догматичне консервативне мислення, яке дає “збої”, у його розумінні. Пропонується більш повне визначення цього поняття, обґрунтовується необхідність доповнення його моральним аспектом. Наведено пряму мову молодих людей щодо їхнього “бачення” прагматизму в нашому проблемному сьогодні. Сформульовано деякі прагматичні рекомендації, поради як стати прагматичною особистістю.

Ключові слова: прагматизм, прагматична особистість, студент, життєдіяльність, зиск, стереотипи, мораль, толерантність.

Раскрывая толкование понятия “прагматизм”, автор заостряет внимание на сформированном стереотипе – догматичном консервативном мышлении, дающем “сбои”, в его понимании. Предлагается более полное определение этого понятия, обосновывается необходимость дополнения его моральным аспектом. Приведена прямая речь молодых людей об их “видении” прагматизма в нашем проблемном сегодняшнем дне. Сформулированы некоторые прагматические рекомендации, советы как стать прагматичной личностью.

Ключевые слова: прагматизм, прагматичная личность, студент, жизнедеятельность, выгода, стереотипы, мораль, толерантность.

The concept “pragmatism” is regarded in connection with the stereotype as a dogmatic and conservative thinking which has lots of disparities. The author proposes definition of this concept complementing it with moral aspect and tries to form some pragmatic recommendations and advices how to become pragmatic person.

Key words: pragmatism, pragmatic person, student, vital activity, benefit, stereotypes, morals, ethics, tolerance.

Проблема. Живемо в проблемному світі з усіма його труднощами і непорозуміннями. Вижити і знайти себе в нашому жорстокому, холодному, користолюбному середовищі, де культивуються споживацтво, збагачення, авантюризм, вихвалання сумнівними “досягненнями”, збільшується майнова нерівність, дуже непросто. Стати прагматичною людиною, досягати позитивних результатів, орієнтованих на загальнолюдські цінності для більшості студентів має бути сьогодні домінантою.

Мета статті: підкреслити значимість морального аспекту в сучасному трактуванні поняття “прагматизм”; сформулювати деякі прагматичні рекомендації, поради як стати прагматичною особистістю.

Прагматизм, прагматичний – від грецького *pragma*, англійського *pragmatism* – дія, діловий, досвідчений. Великий тлумачний словник сучасної української мови [1], Тлумачний словник іншомовних слів [2], Новий словник іншомовних слів [3] визначають феномен “прагматизм” як діяльність, спрямовану на певну вигоду, користь для себе; дотримування вузькопрактичних інтересів у будь-якій справі, у повсякденній поведінці.

Радянська доба в минулому. Але її вельми своєрідна і не менш різномірна спадщина досі з нами. Як і тлумачення поняття “прагматизм”. Сформований стереотип, догматичне консервативне мислення дають “збої” в його розумінні і використанні. Справді, термін “кульгає” через деяку невизначеність. Порушена проблема широка, нерозроблена. Вона розбурхує думку і дає привід для дискусій. Сподіваюсь, що останні зламають подекуди поширені серед молоді стереотипи і догматичне трактування суті поняття “прагматизм” радянських часів та приведуть до нового, раціонального його розуміння.

“Прагматизм” як категорія сучасності означає дії, діяння, підпорядковані поставленим цілям, досягнення яких спрямоване на позитивний результат [4; 5]. Без порушення моральних засад, норм, які відповідають загальнолюдським цінностям. Моральний бік прагматизму – обов’язковий! Особливо нині, коли моральні основи життя розбалансовані [6].

Ще І. Кант стверджував: “Мораль – учення не про те, як ми повинні зробити себе щасливими, а про те, як ми маємо стати достойними щастя”.

“Скачати” реферат з інтернету – це не прагматизм, а свідчення недалекоглядності, лінощів, халтури. Адже у таких випадках не йдеться про збагачення думки, поповнення якісних знань.

Життя доводить, що зиск, зиск попри все веде до зухвалості, а часто і до зради (а то й до злочину!). Прагматизм передбачає мислення, мету, потреби, мотиви, інтереси, наміри, волю, здібності, цінності тощо, а також максимальне врахування рис особистості та можливостей інтелекту. Прагматизм “претендує” на виявлення (пошук, відбір) умов, які забезпечують успішну роботу з моделювання цих рис і застосування їх у практичній діяльності, зокрема в побуті.

Не уявляючи на початку діяльності її результату, неможливо віднайти засоби (механізми) його досягнення. Набуття студентами навичок, умінь моделювати ситуації та реалізувати їх потребує роз-

роблення механізмів дій у реальному житті. Показником прагматичності є результативність як у матеріальному, так і духовному сенсі. Прагматичним діловим людям не притаманні лінощі, аморфність, невизначеність – навпаки: у них жива думка, гострий “зір”, для них кожна мить реальності наповнена змістом із додержанням моралі. Прагматизм не відкидає здорову амбітність.

Прагматичні особистості застосовують комп’ютерний переклад, створюють інформаційно-пошукові системи, вдаються до автоматичного реферування, розроблення мов для космічного реферування. Досягненням британських учених є розроблення комп’ютерної програми, яка навчає німих дітей мови. Прагматизм – це насамперед конструктивне ставлення до життя.

Приємно було дізнатися, що команда України, представлена львівськими студентами, перемогла в XXXI фіналі чемпіонату світу зі стратегічного менеджменту – Global Management Challenge (GMC) International 2009/2010. Студенти здобули досвід комплексного управління підприємством, продемонстрували, що чемпіонські вершини підкорює інтелект.

Утім, студентська молодь різна. Є ті, для кого прагматизм поєднується з мораллю. Інші цим не переймаються, а обирають найлегші шляхи досягнення мети.

Мені як авторові імponує прагматично налаштована молодь, яка пізнає моральні основи життя. Поцікавилася їхніми думками.

Вікторія Прасол, студентка Відкритого міжнародного університету розвитку людини “Україна”: “Прагматизм має різне наповнення. Усе залежить від конкретної ситуації... Тому, на мій погляд, немає нічого поганого в тому, що, беручись за якусь справу, людина вирішує, а чи варта гра свічок? Чи принесе користь конкретне діло? Людина розподіляє свій час на більш важливі речі і менш важливі. Або обирає легший шлях до своєї мети. І від цього нікуди не подітисся... Така природа людська. Інша річ, коли чиниш так у стосунках. Обдумуєш: “А що мені це знайомство дасть? А чи впливова ця людина?” Це вже ознаки меркантильності і негідної поведінки. Не можна будувати стосунки з людьми, спираючись у своїх оцінках не на їхні людські риси, а на блиск і мішуру, якою ті прикриваються. Мені здається, що в нашому житті і так багато “силікону”, гри і несправжності, щоб самому ставати штучним. Тому я проти прагматизму в спілкуванні. Щирість і людська доброта можуть стати справжнім “ковтком повітря” серед бруду й лицемірства”.

Аліса Гордійчук, студентка Національного університету “Острозька академія”: “Обираючи університет, я досліджувала його рейтинг престижності серед інших українських ВНЗ. Адже від цього

безпосередньо залежить моє майбутнє працевлаштування. Обравши для вступу Острозьку академію, я жодного разу не пошкодувала. Тут я отримую не просто ґрунтовні фахові знання, а справжній інтелектуальний багаж, який, певна, повинен мати кожен, хто володіє дипломом про вищу освіту. У цьому і є мій прагматизм – я шукаю користь у всьому, що мені пропонує моя навчальна програма”.

Анна Шкільна, студентка факультету філології та масових комунікацій ВМУРоЛ “Україна”: “Усе, що з розрахунком, вигодою та користю, не дає справжньої радості. Намагаюся керуватися настановою моєї мудрої мами – діяти так, як підказує серце, не зраджуючи своїх принципів. “Інтуїція тут є моїм добрим ангелом-охоронцем”, – каже вона. Коли ці її слова спрацьовують у моєму житті, я завжди перемагаю. Головне – у всьому бути щирою і справжньою. Це постійна праця над собою, своєю модальністю і культурою. Бути світлом і бачити світло в інших. У навчанні прагну наполегливості. У ділових відносинах схилиюся до толерантності і відкидаю панібратство”.

Дмитро Пузиков, аспірант Інституту педагогіки НАПН України, (випусник і викладач ВМУРоЛ “Україна”): “Прагматизм – це життєвий принцип, який зобов’язує молоду людину визначити й оцінювати свої життєві цілі, плани, задуми, беручи до уваги їхню практичну придатність; орієнтуватися на практичну діяльність, корисність і результативність. Прагматизм – це також здатність тверезо оцінювати і враховувати реалії життєдіяльності, які часто суперечать юнацьким мріям і задумам. Сучасний студент, якщо він хоче досягти кар’єрного успіху, має бути прагматичним. Але без фанатизму! Крайнощі прагматизму, утилітарне ставлення до своєї діяльності і світу не приносять очікуваної користі, бо руйнують і людину, і її світ. Слід бути прагматичним, але так само необхідно радіти життю, бачити красу природи, насолоджуватися мистецтвом, не цуратися звичайних людських проявів. Надто прагматична в юності людина відчуватиме себе ошуканою, бо сама вкраде в себе юність. У студентські роки мій прагматизм виявлявся в ранжуванні навчальних дисциплін за їхньою значимістю для подальшої професійної діяльності та розвитку особистісного потенціалу. Я концентрувався на виявленні найбільш значущого. Усе інше – другорядне. Мене особливо цікавили люди, які працювали за обраною мною професією. Я намагався спілкуватися з ними, брав посильну участь у соціальній діяльності. Важливим напрямом діяльності студента, який прагне відзначитися, досягти відчутних результатів, є науково-дослідна робота”.

Прагматичні рекомендації, поради як стати прагматичним:

– не боятися стати іншим;

- розширювати знання про самого себе, визначити власну самооцінку;
  - постійно дбати про самоосвіту і самовиховання;
  - пам'ятати, що думка лежить в основі будь-якого виду діяльності, з неї починається і нею закінчується. Яка думка, такий і результат;
  - досягати мети своєю наполегливою працею, “роботою занурити себе” (Леся Українка); дбати про ефективність праці;
  - аналізувати власні дії (і дії конкурентів), якими досягаються цілі і задовольняються потреби; враховувати моральний фактор;
  - усвідомлювати помилки, робити з них життєствердні висновки; давати тверезу оцінку обставинам; шукати достойний вихід з будь-якої ситуації;
  - бути менеджером власного часу, ощадливо й раціонально ним розпоряджатися;
  - вчитися володіти собою у будь-якій ситуації, налаштувати себе на позитив, впевненість у задуманому;
  - “вичавлювати” із себе негативні, “отруйні” якості: ненависть, жорстокість, озлобленість, мстивість, зухвалість, заздрість тощо. Пам'ятати, що втрата почуття міри, здорового глузду веде до цинізму, виходу за межі моралі, коли користь, вигода досягаються будь-якою ціною. Жити за законами добра;
  - дотримуватися принципу: не роби іншому того, чого не хотів би, щоб зробили тобі;
  - вивчати конкурентів, аналізувати їхні дії; добирати методи і засоби, спрямовані на позитивні результати, які випереджали б дії конкурентів, не принижуючи їх;
  - вдаючись до компромісів, корисно пам'ятати: компроміс – гарна парасолька, але поганий дах; компроміс завжди коштує дорожче, ніж будь-яка альтернатива;
  - виробляти власну громадянську позицію; дбати про пошук власного місця в сучасній розбудові держави, громадянського суспільства;
  - керуватися принципом толерантності (терпимості), який тепер набуває іншого наповнення; це не тільки терпимість, а й принцип розуміння; оце розуміння і є сьогодні головним змістом принципу толерантності;
  - ніколи не відповідати негативом на негатив; ніколи не сперечатися з дурнем – люди можуть і не помітити різниці між вами.
- Доречно замислитися над висловами: “Таїна буття людського не в тому, щоб лише жити, а в тому, для чого жити” (Ф. Достоевський);

“Я народився і жив для добра і любові” (О. Довженко); “Прагніть не до того, щоб добиватися успіху, а до того, щоб ваше життя мало сенс” (А. Ейнштейн).

Варто наповнювати кожний свій прожитий день не безглуздою суєтою, а радістю. Дорогу долає той, хто йде.

Висновки:

1. Догматичне тлумачення поняття “прагматизм”, представлене в сучасних словниках, варто переосмислити, доповнивши його моральним аспектом. Домінуючим у будь-якій сфері життєдіяльності є моральний імператив. Люди змінюються, а вічні цінності нетлінні.

2. Процес виховання як суспільне явище вимагає докорінних змін у якості його змісту, зокрема формування у молоді системи загальнолюдських цінностей, стилю, образу самостійного мислення. (Нині спостерігаємо занепад культури мислення). Прийшов час відновлювати культурні навички.

3. Прагматичну рекомендації як *статти прагматичною особистістю* “виписані” на основі аналізу позитивного життєвого досвіду.

Література

1. Прагматизм // Великий тлумачний словник сучасної української мови / [колектив авторів]. – К. : Перун, 2005. – С. 1102.
2. Прагматизм // Л. П. Крысин. Толковый словарь иностранных слов / Л. П. Крысин. – М. : Эксмо, 2007. – С. 617.
3. Прагматизм // Новий словник іншомовних слів / [уклад. О. Сліпущко]. – К. : Перун, 2008. – С. 491.
4. *Джеймс В.* Прагматизм / Вільям Джеймс. – К. : Альтернативи, 2000. – 144 с.
5. Прагматизм // Новейший словарь иностранных слов и выражений. – Минск : Харвест, 2007. – С. 652.
6. Кримський С. Принципи духовності ХХІ століття / Сергій Кримський // Екстракт 150 : у 2-х ч. – К. : Укр. прес-група, 2009. – Ч. 1. – С. 116–130.

© Завірюха Л. А.

АНАЛІЗ ТИПІВ ЖИТТЄВИХ СТИЛІВ І РІВНІВ ЇХНЬОГО РОЗВИТКУ В ПІДЛІТКОВОМУ І ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

О. Г. Малина, м. Запоріжжя

Статтю присвячено аналізу типів життєвих стилів та рівнів їхнього розвитку в підлітковому і юнацькому віці. Доведено, що типи життєвих стилів можна проранжувати за ступенем їх відповідності особистісній зрілості і, отже, розглядати як рівні розвитку життєвого